

- "Software Extension to the PMBOK® Guide". *Project Management Institute*, 2013. <https://www.pmi.org/pmbok-guide-standards/foundational/pmbok/software-extension-5th-edition>
- "Statystyka zovnishnyoho sektoru" [External Sector Statistics]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/statistic/sector-external>
- Smetaniuk, O. A., and Bondarchuk, A. V. "Osoblyvosti systemy upravlinnia proiektamy v IT-kompaniiakh" [Characteristics of the Project Management System of IT-Companies]. *Ahrosvit*, no. 10 (2020): 105-111. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.10.105>

- Stamatis, D. H. *Failure Mode and Effect Analysis: FMEA from Theory to Execution*. Milwaukee: ASQ Quality Press, 2003.
- Tarvares, B. G., da Silva, C. E. S., and de Souza, A. D. "Practices to improve risk management in agile projects". *International Journal of Software Engineering and Knowledge Engineering*, vol. 29, no. 03 (2019): 381-399. DOI: <https://doi.org/10.1142/S0218194019500165>
- Thunnissen, D. P. "Uncertainty Classification for the Design and Development of Complex Systems". *The 3rd Annual Predictive Methods Conference*, Newport Beach, 2003. <https://studylib.net/doc/13567635/uncertainty-classification-for-the-design-and-development...>

УДК 365.001.007.005

JEL: D92; G39; L51; L59; M21; O12

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-374-382>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ФОРМАЛЬНОГО ТА АКТИВНОГО РІВНІВ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2023 ЗАЙЦЕВА А. С.

УДК 365.001.007.005

JEL: D92; G39; L51; L59; M21; O12

Зайцева А. С. Соціально-економічний підхід до оцінювання формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств

Визначено, що новітні умови функціонування промислових підприємств характеризуються, з одного боку, складністю оцінювання рівня транспарентності їх розвитку, визначення перспективних напрямів їх діяльності та зміцнення конкурентних позицій, з іншого – недостатньою забезпеченістю ресурсами для досягнення їхньої основної мети, зміною значної кількості економічних параметрів, що обумовлено впливом факторів соціально-економічного характеру на фінансову, виробничу, соціальну, організаційну, технологічну, технічну, інформаційну та інші сфери діяльності підприємств. У статті запропоновано науково-практичний підхід до формування управлінських рішень щодо активізації інвестиційних позицій підприємств, який базується на оцінюванні формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств як вихідного параметра виміру конвергенції інвестиційних процесів бізнес-середовища. Це дозволяє найбільш повно визначити всі напрямки оцінювання рівня транспарентності розвитку, деталізувати процеси управління змінами на підприємствах а також сформувану обґрунтовану концепцію прийняття управлінських рішень щодо цілеспрямованих змін рівня транспарентності розвитку. Поєднання адаптивних управлінських впливів, які коригуються на основі визначення рангово-агрегованого критерію структурних елементів формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств, дає можливість побудувати механізми та стратегічно-реактивні інструменти швидкого реагування на зовнішні та внутрішні фактори й одночасно враховувати всі комплексні умови, що визначають траєкторію життєвого циклу підприємства за фазами життєздатності, що є вихідним параметром виміру активності інвестиційних процесів підприємств.

Ключові слова: соціально-економічний підхід, оцінювання, формальний рівень, активний рівень, діагностика, транспарентність, розвиток, підприємство, інвестиційна позиція, економічне середовище, конвергенція.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул:** 2. **Бібл.:** 15.

Зайцева Анна Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: MaKovoz0105@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0818-7853>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57216852017>

UDC 365.001.007.005

JEL: D92; G39; L51; L59; M21; O12

Zaitseva A. S. A Socioeconomic Approach to Assessing the Formal and Active Levels of Transparency in the Development of Industrial Enterprises

It is determined that the recent conditions for the functioning of industrial enterprises be characterized, on the one hand, by the complexity of assessing the level of transparency of their development, determining perspective directions of their activities and strengthening competitive positions and, on the other hand, by insufficient provision of resources to achieve their main goal, changes in a significant number of economic parameters, which is due to the influence of factors of a socioeconomic nature on the financial, industrial, social, organizational, technological, technical, informational and other spheres of activity of enterprises. The article proposes a scientific and practical approach to the formation of managerial decisions on the activation of investment positions of enterprises, which is based on the assessment of formal and active levels of transparency in the development of industrial enterprises as an initial parameter for measuring the convergence of investment processes in the business environment. This allows to most fully determine all areas of assessment of the level of transparency of development, to detail the processes of change management at enterprises, as well as to form a justified conception of managerial decision-making on purposeful changes in the level of transparency of development. The combination of adaptive managerial influences, which are adjusted on the basis of determining the rank-aggregate criterion of the structural elements of the formal and active levels of transparency in the development of industrial enterprises, makes it possible to build mechanisms and strategic-reactive instruments for rapid response to external and internal factors and at the same time take into account all

complex conditions that determine the trajectory of the life cycle of enterprise by phases of viability, which is the initial parameter of measurement activity of investment processes of enterprises.

Keywords: socioeconomic approach, assessment, formal level, active level, diagnostics, transparency, development, enterprise, investment position, economic environment, convergence.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 15.

Zaitseva Anna S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations named after Artur Golikov, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: Makovoz0105@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0818-7853>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57216852017>

Новітні умови функціонування промислових підприємств характеризуються, з одного боку, визначенням перспективних напрямів їх діяльності та зміцненням конкурентних позицій, з іншого – недостатньою забезпеченістю інвестиційними ресурсами для досягнення основної мети, зміною значної кількості економічних параметрів, що обумовлено впливом факторів соціально-економічного характеру на фінансову, виробничу, соціальну, організаційну, технологічну, технічну, інформаційну та інші сфери розвитку підприємств. Це призводить до зниження конкурентоспроможності продукції, зменшення обсягів виробництва, зниження попиту на продукцію, що, своєю чергою, негативно позначається на рівні транспарентності розвитку промислових підприємств. Недоцільне використання ресурсів та резервів виробництва у фінансовому, технологічному, сировинному та трудовому спектрах діяльності промислових підприємств призводить до зниження ефективності виробництва, втрати конкурентних переваг, що обумовлює пошук нового формату управлінських технологій.

Підприємствам необхідно застосовувати нові індикатори виміру умов транспарентності розвитку в стратегічній перспективі, формалізуючи рамкові умови цілісної бізнес-моделі цього розвитку за обґрунтованими оптимально-раціональними напрямками, що сприяє побудові стратегічної конфігурації формального та активного рівня транспарентності розвитку підприємств. У даному контексті як транспарентність бізнес-середовища загалом, так і транспарентність розвитку суб'єктів господарювання зокрема може бути розглянута в рамках встановлення взаємозв'язків і взаємозалежностей між поточними та стратегічними цілями конкурентного розвитку як вихідного параметра виміру конвергенції інвестиційних процесів.

Багато вчених-економістів займаються вивченням питань, пов'язаних із дослідженням процесів транспарентності розвитку підприємств. Зокрема, авторами в працях [4; 7; 8; 11] досліджено принципи визначення рівня транспарентності розвитку підприємств. Проте автори [1–3; 6; 9; 10; 12–15] не в повному обсязі обґрунтовують методичні аспекти прийняття управлінських рішень щодо оцінювання рівня транспарентності розвитку підприємств.

Велика кількість наукових робіт вчених-економістів відзначається важливістю проблем щодо прийняття управлінських рішень з підвищення рівня транспарентності розвитку промислових підприємств, що належить до найбільш важливих і актуальних не лише в науковому, а й, насамперед, у практично-прикладному аспекті.

Мета статті – удосконалення науково-практичного підходу до формування управлінських рішень щодо активізації інвестиційних позицій підприємств на основі оцінювання формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств як вихідного параметра виміру конвергенції інвестиційних процесів.

У сучасних умовах господарювання промислові підприємства функціонують у складному динамічно-змінному середовищі з високим рівнем невизначеності, що свідчить про безперервні процеси адаптації їхньої діяльності до визначених змін. Здатність адаптуватися до постійно змінного середовища або здатність змінювати своє внутрішнє середовище є найважливішою характеристикою конкурентного статусу сучасних промислових підприємств, що забезпечує їхню конкурентоспроможність і високий рівень транспарентності розвитку в довготерміновій перспективі, що є вихідним параметром виміру їхньої інвестиційної привабливості.

Для характеристики та вимірювання рівня транспарентності розвитку промислових підприємств доцільно використовувати терміни «формальний рівень транспарентності розвитку» та «активний рівень транспарентності розвитку».

Під *активним рівнем транспарентності розвитку* підприємств слід розуміти розкриття якомога більшого числа фактів про діяльність підприємства та проведених ним операцій, їхнє докладне пояснення в примітках, а також публікацію інформації, що виходить за рамки регламентованих законодавством та обліковими правилами вимог; наявність доступу до інформації про всі види та напрямки розвитку підприємства, публічність, відкритість і широку міграція даних.

Формальний рівень транспарентності розвитку – це розкриття підприємством обмеженої кількості показників діяльності та розвитку; най-

частіше це фінансова інформація, обов'язкова для оприлюднення, тобто формальність визначається як подання звітності тільки в установлені для цього установи, з обмеженим доступом до неї та відсутністю сприяння користувачам інформації в отриманні додаткових відомостей тощо.

Отже, проблеми взаємодії із зовнішнім середовищем, які виникають у промислових підприємств, пояснюються прискоренням трансформаційних і глобалізаційних процесів на вітчизняному та міжнародному просторі, міжсистемними перетвореннями, динамічною нерівновагою ключових компонентів оточення. Внутрішня адаптивність потребує взаємозгодженості управлінських процесів шляхом побудови цільового взаємозв'язку параметрів прийняття управлінських рішень щодо дотримання формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств як вихідного параметра виміру інвестиційної привабливості в умовах конвергенції інвестиційних процесів.

Система управління прийняттям управлінських рішень щодо активізації формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств як вихідного параметра виміру конвергенції інвестиційних процесів під дією розглянутих впливів, а також внаслідок аналізу інформації про фактичний фінансово-економічний рівень промислових підприємств та зовнішнього середовища, формує цільові та планові вимоги. Ці вимоги в частині керованої аналітичної підсистеми визначають її планово-релевантний стан, або оптимальний «семантичний вигляд», а в частині зовнішнього середовища – його плановий специфічний стан, або «вигляд бажаності зростання» для промислових підприємств. У результаті реалізації всіх цих процедур, у загальному випадку, спостерігається протиставлення планового стану керованої підсистеми її фактичному стану, з одного боку, і бажаного «вигляду» зовнішнього середовища його фактичному стану – з іншого.

Очевидно, що аналіз цих протиставлень буде постійно виявляти невідповідності між фактичним і плановим станами формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств. На усунення цих невідповідностей і спрямовані відповідні ефекти управлінського рішення, отримані як результат практичного застосування соціально-економічного підходу.

Таким чином, управлінське рішення завжди спрямоване на усунення невідповідності фактичного стану керованої підсистеми та зовнішнього середовища таким чином, щоб відповідати цільовим і плановим вимогам щодо оцінювання рівня транспарентності розвитку промислових підприємств.

Науково-практичний підхід до формування управлінських рішень щодо активізації інвестиційних позицій підприємств на основі оцінюванні фор-

мального та активного рівнів транспарентності їх розвитку наведено на *рис. 1*.

Відповідно, в рамках науково-практичного підходу виникає об'єктивна необхідність визначення ваги структурних елементів (показників) оцінювання, що обумовлює закономірність використання моделі експертного оцінювання, яка б урахувала особливості транспарентності розвитку промислових підприємств з точки зору економічного та соціального підходу, а з іншого боку, надала б можливість інтеграції методів оцінювання, ефективних за різних умов виконання (*табл. 1*).

Одним із основних етапів розрахунку показників із застосування методу експертних оцінок є визначення загального відсотка виставлених оцінок експертами:

$$Z_{xi} = \frac{\sum_{k=1}^n a_k}{\sum_{k=1}^n \max a_k} = \frac{\sum_{k=1}^n a_k}{50}, \quad (1)$$

де Z_{xi} – відсоток виставлених експертами оцінок показнику x_i ;

a_k – оцінка k -м експертом i -го показника;

k – загальна кількість експертів;

$\max a_k$ – максимально можливе значення показника a_k у даній шкалі.

Одержано такі значення: $Z_{x1} = 0,27$; $Z_{x2} = 0,34$; $Z_{x3} = 0,81$; $Z_{x4} = 0,63$; $Z_{x5} = 0,29$; $Z_{x6} = 0,61$; $Z_{x7} = 0,72$; $Z_{x8} = 0,53$; $Z_{x9} = 0,45$; $Z_{x10} = 0,38$; ... $Z_{x50} = 0,84$.

Вагу кожного показника визначаємо як відношення значення кожного зі структурних елементів оцінювання до суми загальних оцінок:

$$g_i = \frac{B_{gi}}{\sum_{i=1}^m B_{gi}}, \quad (2)$$

де m – загальна кількість структурних елементів, що оцінюються експертами.

Розрахувавши показник, отримуємо такі значення факторів: $g_{x1} = 0,021$; $g_{x2} = 0,014$; $g_{x3} = 0,043$; $g_{x4} = 0,053$; $g_{x5} = 0,019$; $g_{x6} = 0,021$; $g_{x7} = 0,014$; $g_{x8} = 0,075$; $g_{x9} = 0,047$; $g_{x10} = 0,058$; ... $g_{x50} = 0,029$.

Визначення впливу соціально-економічних факторів на рівень транспарентності розвитку промислових підприємств дозволить оперативно реагувати на тенденцію їхньої зміни з метою здобуття переваг завдяки коригуванню обраної стратегії, що й обумовлює необхідність визначення їхнього впливу. Отримані ранги структурних елементів формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств дозволяють провести умовне ранжування отриманих значень, тобто використаний метод дозволив агрегувати ознаки (фактори), які є синтетичною величиною, та виділити однорідність сукупності об'єктів, що, своєю чергою, дозволило в кількісному

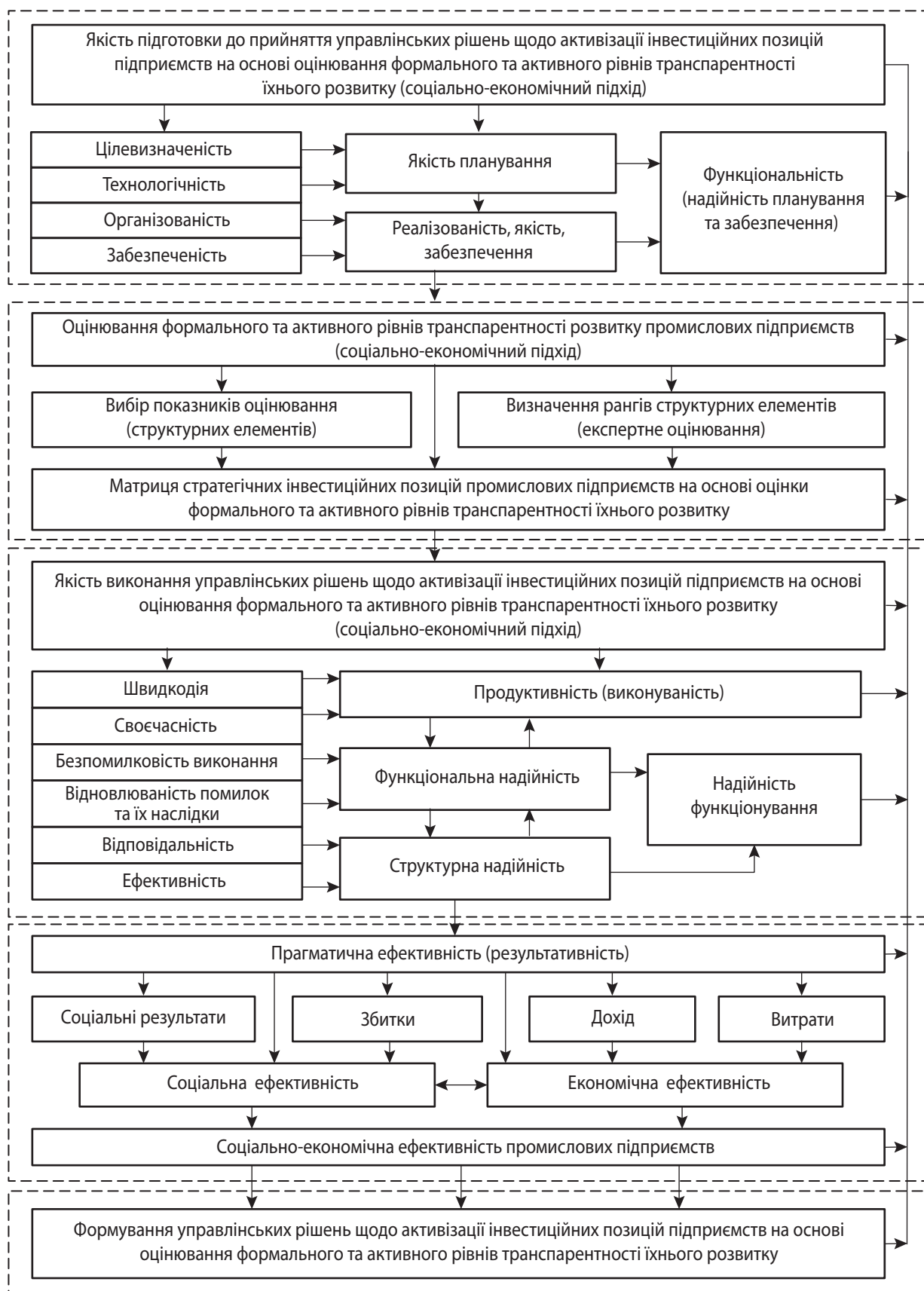

Рис. 1. Формування управлінських рішень щодо активізації інвестиційних позицій підприємств на основі оцінюванні формального та активного рівнів транспарентності їхнього розвитку

Визначення рангу структурних елементів формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств (соціально-економічний підхід)

X	Структурні елементи	Експерти, ранг									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
X1	Фінансові надходження	0,57	0,51	0,33	0,42	0,25	0,33	0,23	0,35	0,92	0,39
X2	Підвищення вартості підприємств	0,68	0,85	0,31	0,26	0,13	0,22	0,24	0,26	0,06	0,37
X3	Підвищення ефективності управління	0,21	0,33	0,45	0,16	0,23	0,22	0,42	0,41	0,91	0,45
X4	Ефективне використання залучених ресурсів	0,48	0,29	0,03	0,10	0,09	0,47	0,73	0,47	0,12	0,14
X5	Скорочення втрат ресурсів завдяки поліпшенню умов транспортування, складання та зберігання	0,45	0,63	0,51	0,11	0,24	0,31	0,25	0,39	0,20	0,48
X6	Виявлення внутрішньогосподарських резервів	0,60	0,23	0,37	0,28	0,35	0,34	0,64	0,70	0,35	0,41
X7	Збільшення прибутку завдяки економічному використанню коштів	0,07	0,09	0,06	0,38	0,40	0,38	0,42	0,17	0,88	0,16
X8	Підвищення якості життя населення	0,48	0,09	0,27	0,20	0,32	0,09	0,18	0,21	0,06	0,35
X9	Встановлення раціональних фінансових відносин із бюджетом, кредиторами, користувачами та іншими контрагентами	0,35	0,27	0,23	0,07	0,08	0,33	0,20	0,18	0,87	0,32
X10	Використання вторинних ресурсів	0,05	0,23	0,75	0,24	0,21	0,43	0,48	0,16	0,12	0,69
X11	Зростання обсягів та якості продукції, послуг	0,43	0,24	0,45	0,15	0,20	0,23	0,52	0,29	0,19	0,45
X12	Зменшення періоду тривалості операційного циклу	0,60	0,20	0,34	0,26	0,23	0,27	0,15	0,19	0,34	0,39
X13	Прозорість фінансових показників діяльності	0,87	0,77	0,65	0,27	0,56	0,32	0,36	0,13	0,85	0,54
X14	Зміцнення конкурентного середовища	0,58	0,76	0,61	0,27	0,26	0,49	0,35	0,27	0,06	0,53
X15	Розмір відрахувань на фінансування соціальних та екологічних програм	0,22	0,34	0,22	0,05	0,17	0,08	0,42	0,16	0,84	0,31
X16	Упровадження проєктів інноваційного розвитку, наукових досліджень	0,48	0,42	0,33	0,23	0,16	0,23	0,18	0,59	0,11	0,39
X17	Скорочення браку	0,84	0,68	0,71	0,46	0,61	0,39	0,55	0,46	0,19	0,57
X18	Контролювання фінансового стану, платоспроможності та кредитоспроможності підприємства	0,87	0,18	0,61	0,31	0,58	0,38	0,34	0,38	0,32	0,53
X19	Зменшення терміну зберігання запасів	0,50	0,53	0,41	0,33	0,26	0,30	0,25	0,30	0,49	0,47
X20	Зниження трудомісткості продукції	0,55	0,69	0,39	0,26	0,18	0,24	0,25	0,26	0,13	0,33
X21	Фінансування змінної частини оборотних активів шляхом короткострокових зобов'язань	0,30	0,43	0,47	0,20	0,24	0,24	0,33	0,33	0,49	0,44
X22	Внутрішні резерви економії трудових ресурсів	0,46	0,40	0,13	0,16	0,16	0,35	0,44	0,35	0,18	0,29
X23	Використання заміників природної сировини та матеріалів та розвиток ресурсощадних і маловідходних технологій	0,45	0,59	0,51	0,17	0,25	0,28	0,25	0,32	0,23	0,46
X24	Скорочення трудових витрат	0,52	0,36	0,43	0,27	0,30	0,30	0,41	0,43	0,30	0,55
X25	Удосконалення та зниження витрат на керування підприємством	0,17	0,22	0,17	0,31	0,32	0,31	0,33	0,21	0,48	0,59
X26	Реалізація програм забудови та розвитку території	0,46	0,22	0,37	0,23	0,29	0,15	0,22	0,24	0,13	0,53

X	Структурні елементи	Експерти, ранг									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
X27	Планування продуктивності праці	0,39	0,39	0,34	0,13	0,15	0,29	0,23	0,22	0,48	0,27
X28	Зниження матеріаломісткості продукції	0,15	0,36	0,72	0,25	0,23	0,34	0,35	0,20	0,17	0,43
X29	Регулювання руху матеріальних ресурсів у ході використання	0,43	0,37	0,47	0,20	0,23	0,25	0,37	0,27	0,22	0,42
X30	Підвищення рівня механізації виробництва	0,52	0,33	0,41	0,26	0,25	0,27	0,20	0,22	0,30	0,45
X31	Реальні інвестиційні витрати	0,62	0,66	0,57	0,26	0,38	0,29	0,31	0,19	0,47	0,70
X32	Зменшення питомих витрат матеріалів	0,51	0,65	0,55	0,27	0,26	0,36	0,30	0,27	0,13	0,48
X33	Зниження трудомісткості продукції	0,31	0,43	0,33	0,12	0,21	0,15	0,33	0,20	0,47	0,38
X34	Використання відходів та побічних продуктів	0,46	0,49	0,41	0,25	0,20	0,25	0,21	0,39	0,17	0,37
X35	Удосконалення конструкції і технології виготовлення	0,61	0,77	0,60	0,35	0,40	0,32	0,38	0,35	0,22	0,73
X36	Відкритість інформації щодо діяльності підприємств	0,62	0,81	0,55	0,28	0,39	0,32	0,30	0,31	0,29	0,71
X37	Комплексна переробка сировини	0,65	0,66	0,37	0,35	0,26	0,49	0,36	0,47	0,83	0,45
X38	Економія робочого часу та підвищення кваліфікації робіт	0,66	0,73	0,47	0,65	0,24	0,46	0,08	0,28	0,18	0,45
X39	Застосування ресурсоощадної техніки	0,45	0,46	0,28	0,20	0,27	0,30	0,67	0,47	0,33	0,60
X40	Скорочення обсягів середнього залишку запасів та зниження витрат матеріальних ресурсів на виробництво	0,49	0,40	0,13	0,13	0,20	0,45	0,60	0,67	0,16	0,79
X41	Запровадження маловідходних і безвідходних технологій	0,68	0,64	0,42	0,29	0,37	0,32	0,27	0,51	0,22	0,46
X42	Капіталізація одержаного прибутку	0,62	0,35	0,66	0,22	0,12	0,33	0,52	0,69	0,64	0,75
X43	Термін подання звітності за національними стандартами	0,20	0,28	0,07	0,31	0,37	0,47	0,67	0,49	0,60	0,61
X44	Термін надання інформації за міжнародними стандартами	0,68	0,24	0,51	0,85	0,70	0,25	0,27	0,30	0,25	0,39
X45	Наявність інформації про ризики	0,47	0,35	0,49	0,12	0,19	0,32	0,31	0,36	0,48	0,41
X46	Наявність інформації про прострочену заборгованість за різними групами активів	0,26	0,40	0,31	0,90	0,65	0,39	0,43	0,39	0,22	0,64
X47	Наявність інформації про процентні ставки за кредитними та депозитними операціями	0,63	0,36	0,52	0,49	0,41	0,20	0,19	0,23	0,36	0,67
X48	Наявність інформації про витрати на утримання персоналу	0,75	0,45	0,54	0,66	0,51	0,85	0,29	0,32	0,29	0,35
X49	Наявність інформації про отримані та сплачені штрафи, пені	0,92	0,85	0,81	0,68	0,53	0,74	0,68	0,11	0,20	0,56
X50	Наявність інформації про інвестиційну діяльність	0,77	0,81	0,51	0,58	0,49	0,61	0,28	0,15	0,15	0,55

вимірі визначити їхній вплив на рівень прозорості розвитку промислових підприємств.

Рангова класифікація структурних елементів формального та активного рівнів прозорості розвитку промислових підприємств дозволяє виді-

лити кожен зі складових коригуючої конфігурації та забезпечити на цій основі їхню ефективну агреговану взаємодію. Цей підхід відображає необхідний і природний прояв взаємодії закону єдності аналізу та синтезу структурних елементів формального та

активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств. Отримані значення дозволяють побудувати матрицю стратегічних інвестиційних позицій промислових підприємств на основі оцінки формального та активного рівнів транспарентності їхнього розвитку (рис. 2).

Відповідно до отриманої матриці стратегій формального та активного рівнів транспарентності розвитку промисловим підприємствам потрібно впроваджувати в діяльність змішані стратегії, які поєднували б, з одного боку, фінансове ресурсозбереження, а з іншого – збалансоване використання ресурсів, що дозволить забезпечити в стратегічних періодах стійкість розвитку підприємств і належний високий рівень транспарентності розвитку, що є вихідним параметром виміру конвергенції інвестиційних процесів.

За умов обмеженості інвестиційних ресурсів перед підприємствами постає проблема вибору пріоритетних напрямів залучення інвестицій. Саме тому система формування адаптивних стратегій управління транспарентністю розвитку з урахуванням параметрично-рангових ступенів формального та активного рівнів дасть змогу в майбутньому досягти

високого рівня економічного розвитку промислових підприємств в умовах конвергенції інвестиційних процесів, яка повинна включати такі складові, як формування інвестиційних програм і заходів щодо їх реалізації; формування координуючих органів та ефективного механізму стимулювання інвестиційної діяльності; механізм ресурсного забезпечення відповідних інвестиційних програм і проектів; впровадження науково-технологічних досягнень і забезпечення конкурентоспроможної продукції промислових підприємств.

Отже, множина цілей системи управління транспарентністю розвитку формується в підсистемі стратегічного управління розвитком, а множина обмежень інвестиційних процесів може виникати в результаті отримання спротиву взаємодії результатів діяльності підприємства із зовнішнім середовищем, що потребує розробки адаптивно-релевантних змін та управлінських рішень на кожному із етапів виявлення таких ситуацій. Це може бути спричинено неефективною внутрішньорівневою взаємодією, яка не дозволяє створити компетенції

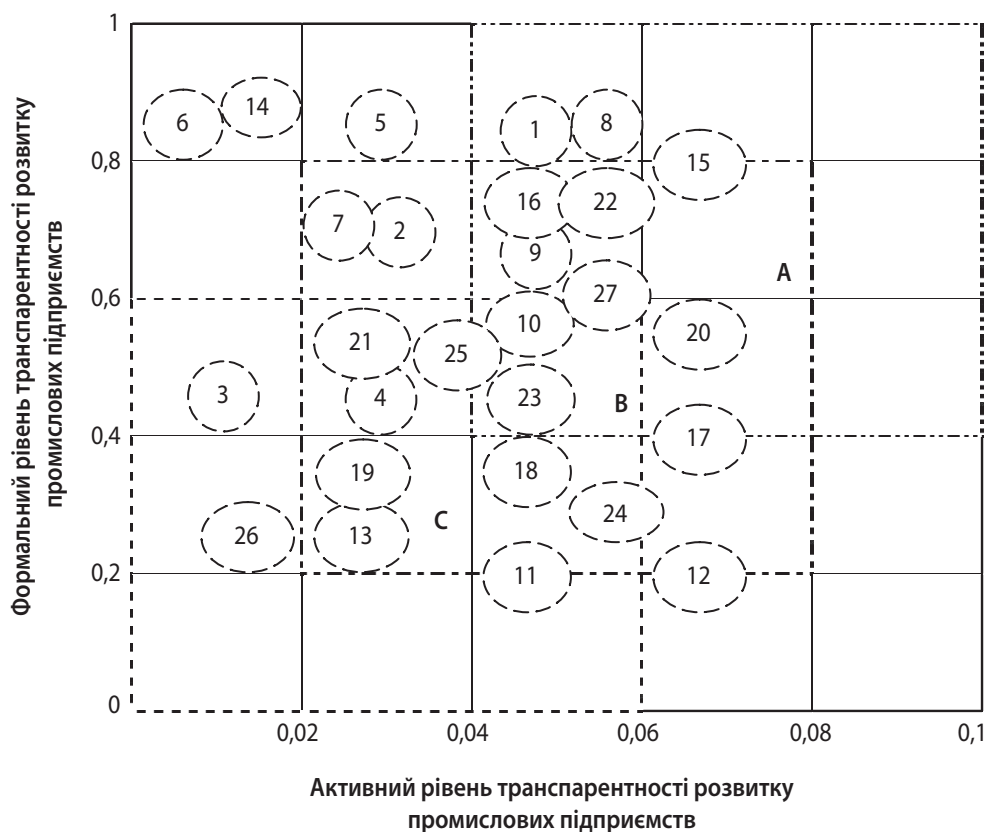

Рис. 2. Матриця стратегічних інвестиційних позицій промислових підприємств на основі оцінки формального та активного рівнів транспарентності їхнього розвитку

Умовні позначення: 1 – ПрАТ «Кредмаш»; 2 – ТОВ «Модус»; 3 – ТОВ «ТДС Укрспецтехніка»; 4 – ТДВ «БОМ»; 5 – АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»; 6 – ТОВ «ГТК»; 7 – ТзОВ «Аріес – Україна»; 8 – ТОВ «НБС Технологія»; 9 – ТОВ «Метінвест – КРМЗ»; 10 – ТОВ «Укрспецна-ладка»; 11 – ТОВ «Кривбасмехремонт»; 12 – ТОВ «Укрнафтоза-пчастина»; 13 – ТОВ ДЕМЗ; 14 – ТОВ «НВП «Моноліт»; 15 – ТОВ «ДЗБО»; 16 – ТОВ «Петромак»; 17 – ПП «Кармель»; 18 – ТОВ «ТОТ-стайл»; 19 – ТОВ «Інпо-Трейд»; 20 – ТОВ НВП «Альянс-Д»; 21 – ПП «Ківшсервіс»; 22 – ТОВ «Дизельсервіс»; 23 – ТОВ «ДІ-ПІ Сервіс»; 24 – ТОВ «Атмосфера»; 25 – ТОВ «ВО «Машпром»; 26 – ТОВ «А-Вікт»; 27 – ТОВ «Нова-Плюс».

компаєнс-менеджменту такого рівня, що дозволили б використовувати стратегічні результати діяльності на наступних рівнях функціонування для цілісного розвитку промислових підприємств в умовах конвергенції інвестиційних процесів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, запропоновано науково-практичний підхід до формування управлінських рішень щодо активізації інвестиційних позицій підприємств, який базується на оцінюванні формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств як вихідного параметра виміру конвергенції інвестиційних процесів бізнес-середовища. Це дозволяє найбільш повно визначити всі напрямки оцінювання рівня транспарентності розвитку, деталізувати процеси управління змінами на підприємствах і сформуванню обґрунтовану концепцію прийняття управлінських рішень щодо цілеспрямованих змін рівня транспарентності розвитку.

Поєднання адаптивних управлінських впливів, які коригуються на основі визначення рангово-агрегованого критерію структурних елементів формального та активного рівнів транспарентності розвитку промислових підприємств, дає можливість побудувати механізми та стратегічно-реактивні інструменти швидкого реагування на зовнішні та внутрішні фактори й одночасно враховувати всі комплексні умови, що визначають траєкторію життєвого циклу підприємства за фазами життєздатності, що є вихідним параметром виміру активності інвестиційних процесів підприємств. Це дозволяє всебічно відслідковувати причинно-наслідкові зв'язки між змінами рівня транспарентності розвитку промислових підприємств і рівня активізації інвестиційних позицій підприємств, вибудовувати подальшу стратегію управлінсько-адаптивних рішень та дій, що забезпечує оптимальне співвідношення та взаємодію між розвитком і рекурсивними змінами, створює ефективну систему управління в умовах змінного зовнішнього середовища та сприяє процесу залучення інвестицій в умовах конвергенції інвестиційних процесів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Bagstad K. J., Shammin M. R. Can the Genuine Progress Indicator better inform sustainable regional progress? – A case study for Northeast Ohio. *Ecological Indicators*. 2012. Vol. 18. P. 330–341.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2011.11.026>
2. Bezuhla J., Kononenko Ya., Bytiak O. et al. Renovation and sustainable development of the industrial energy enterprise: economic and legal management mechanism. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2021. Vol. 628. Art. 012009.
DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/628/1/012009>
3. Безугла Ю. Є. Сценарії розвитку економічної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 402–408.

4. Дейнека А. В. Управление персоналом организации: учебник. М., 2016. 290 с.
5. Хабибуллин Р. И. Современные тенденции развития кооперации. *Вопросы науки и образования*. 2018. № 14. С. 5–9.
6. Хабибуллин Р. И., Клейнер Г. В., Дементьев В. Е. Коллективные формы хозяйствования в современной экономике: монография. М., 2017. 356 с.
7. Lawn Ph. The failure of the ISEW and GPI to fully account for changes in human-health capital – A methodological shortcoming not a theoretical weakness. *Ecological Economics*. 2013. Vol. 88. P. 167–177.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.12.028>
8. Salmenperä H., Pitkänen K., Kautto P., Saikku L. Critical factors for enhancing the circular economy in waste management. *Journal of Cleaner Production*. 2021. Vol. 280. Part 1. Art. 124339.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124339>
9. Сірко А. В. Корпоративні відносини в перехідній економіці: проблеми теорії і практики. Київ: Імекс, 2004. 414 с.
10. Smerichevskyi S. F., Kryvovyazyuk I. V., Prokhorova V. V. et al. 2021 Expediency of symptomatic diagnostics application of enterprise export-import activity in the disruption conditions of world economy sustainable development. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2021. Vol. 628. Art. 012040.
DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/628/1/012040>
11. Василик А. В., Вонберг Т. В., Дорош М. О. Фактори та заходи забезпечення задоволеності працею в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2020. No. 21 С. 30–36.
DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-05)
12. Prokhorova V., Protsenko V., Bezuglaya Yu., Us Yu. The Optimization Algorithm for the Directions of Influence of Risk Factors on the System that Manages the Potential of Machinebuilding Enterprises. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2018. Iss. 4/1. P. 6–13.
DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2018.139513>
13. Prokhorova V., Pylypenko Yu., Halkiv L. et al. Innovative Intellectual Capital in the System of Factors of Technical and Technological Development. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2022. № 6. С. 181–186.
DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-6/181>
14. Prokhorova V. V., Diachenko K. S., Babichev A. V. The IT Industry as a Driver of the Strategic Development of Ukraine's Economy in the Context of Digital Transformation. *Проблеми економіки*. 2023. № 1. С. 65–73.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-65-73>
15. Prokhorova, V. V., Babichev A. V., Yukhman Y. V., Varenko T. K. Public-Private Partnership as an Institute of Combined Public and Private Efforts to Solve Socially Important Tasks in Ukraine. *Проблеми економіки*. 2021. № 4. С. 50–55.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-50-55>

REFERENCES

- Bagstad, K. J., and Shammin, M. R. "Can the Genuine Progress Indicator better inform sustainable regional prog-

- ress? – A case study for Northeast Ohio". *Ecological Indicators*, vol. 18 (2012): 330-341.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2011.11.026>
- Bezuhla, J. et al. "Renovation and sustainable development of the industrial energy enterprise: economic and legal management mechanism". *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, art. 012009, vol. 628 (2021).
DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/628/1/012009>
- Bezuhla, Yu. Ye. "Stsenarii rozvytku ekonomichnoi diialnosti pidpriemstv" [Scenarios of Enterprises Economic Activity Development]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (2015): 402-408.
- Deyneka, A. V. *Upravleniye personalom organizatsii* [Organizational Personnel Management]. Moscow, 2016.
- Khabibullin, R. I. "Sovremennyye tendentsii razvitiya kooperatsii" [Modern Trends in the Development of Cooperation]. *Voprosy nauki i obrazovaniya*, no. 14 (2018): 5-9.
- Khabibullin, R. I., Kleyner, G. V., and Dementev, V. Ye. *Kollektivnyye formy khozyaystvovaniya v sovremennoy ekonomike* [Collective Forms of Management in Modern Economics]. Moscow, 2017.
- Lawn, Ph. "The failure of the ISEW and GPI to fully account for changes in human-health capital – A methodological shortcoming not a theoretical weakness". *Ecological Economics*, vol. 88 (2013): 167-177.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.12.028>
- Prokhorova, V. et al. "Innovative Intellectual Capital in the System of Factors of Technical and Technological Development". *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 6 (2022): 181-186.
DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-6/181>
- Prokhorova, V. et al. "The Optimization Algorithm for the Directions of Influence of Risk Factors on the System that Manages the Potential of Machinebuilding Enterprises". *Eastern-European Journal of Enterprise Technologie*, no. 4/1 (2018): 6-13.
DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2018.139513>
- Prokhorova, V. V. et al. "Public-Private Partnership as an Institute of Combined Public and Private Efforts to Solve Socially Important Tasks in Ukraine". *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2021): 50-55.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-50-55>
- Prokhorova, V. V., Diachenko, K. S., and Babichev, A. V. "The IT Industry as a Driver of the Strategic Development of Ukraine's Economy in the Context of Digital Transformation". *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2023): 65-73.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-65-73>
- Salmenpera, H. et al. "Critical factors for enhancing the circular economy in waste management". *Journal of Cleaner Production*, part 1, art. 124339, vol. 280 (2021).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124339>
- Sirko, A. V. *Korporatyvni vidnosyny v perekhidnii ekonomitsi: problemy teorii i praktyky* [Corporate Relations in a Transition Economy: Problems of Theory and Practice]. Kyiv: Imeks, 2004.
- Smerichevskyi, S. F. et al. "Expediency of symptomatic diagnostics application of enterprise export-import activity in the disruption conditions of world economy sustainable development". *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, art. 012040, vol. 628 (2021).
DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/628/1/012040>
- Vasylyk, A. V., Vonberh, T. V., and Dorosh, M. O. "Faktory ta zakhody zabezpechennia zadovolenosti pratseiu v suchasnykh umovakh" [Factors and Activities of Job Satisfaction Enhancing in Current Context]. *Modern Economics*, no. 21 (2020): 30-36.
DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-05)

УДК 330.65
JEL: D81; G30; G32; L86; M21
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-382-388>

ФОРМАЛІЗАЦІЯ РИЗИКІВ ІТ-КОМПАНІЙ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

©2023 ПРОХОРОВА В. В., СЛАСТЬЯНИКОВА К. І.

УДК 330.65
JEL: D81; G30; G32; L86; M21

Прохорова В. В., Сластияникова К. І. Формалізація ризиків ІТ-компаній: управлінський аспект

Управління ризиками є важливим процесом для успіху ІТ-проєкту. Управління ризиками забезпечує значні переваги для компаній, проєктів і зацікавлених сторін, пов'язаних із реалізацією проєкту. Цього неможливо досягти без впровадження управління ризиками на кожному рівні бізнесу. Управління ризиками стає інструментом управління, який є важливим для керівника проєкту, щоб збільшити шанси на успіх і вирішити проблеми, перш ніж ризик стане основною проблемою, яка може загрожувати цілям проєкту. ІТ-проєкти характеризуються високим рівнем ризику та можуть мати різні підходи до управління ризиками. ІТ-проєкти (в контексті програмного забезпечення) мають ризики та невизначеність. Ризики можна зменшити, керувати ними та підтримувати відповідно до планування й оцінки. Загальними ризиками можуть бути: вимоги користувача, складність проєкту, планування та контроль, команда, організаційне середовище, технології та фінансовий ризик. Наявність ризик-менеджменту та ризик-менеджера впливає на успіх проєкту, управління ризиками (особливо аналіз ризиків та моніторинг і контроль реагування на ризики) пов'язане із суб'єктивною ефективністю ІТ-проєктів. Існує зв'язок між управлінням ризиками та успіхом і суб'єктивною ефективністю ІТ-проєктів. Проєкт вважається успішним, якщо його результат відповідний або кращий, ніж визначалося при плануванні. Управління ризиками може привести проєкт до успіху та досягнення його суб'єктивної ефективності, лише якщо ризики та способи їх контролю в проєкті були визначені до його початку. І навпаки, правильне управління ризиками не впливає на витрати, графік і перевитрату зусиль, оскільки це три взаємопов'язані та визначені позиції в плануванні проєкту.

Ключові слова: проєктні ризики, ІТ-індустрія, ІТ-компанія, формалізація, управління, управлінський аспект, інформаційні технології.

Рис.: 4. **Бібл.:** 14.